

Vells i nous espais per a la divulgació científica. Museus de ciències. Crònica

Publicat per [Cristina Junyent](#) [1] el 07/11/2017 - 18:40 | Última modificació: 14/10/2020 - 16:13

Museus de ciència

Vladimir de Semir

Periodista, director del suplement de ciència de 'La Vanguardia' i fundador de l'Observatori de la Comunicació Científica (UPF).

En el segle XXI s'ha perdut el sentit de parlar d'espais per divulgar la ciència, ja ho són tots. Hem passat d'una societat de la informació en què predominava la tecnologia, fins a una societat del coneixement, en què el cervell hi té un paper més important.

A les ciutats, i no només, no és suficient que s'impulsi l'economia, cal que s'impulsi el coneixement i, més important, cal que sigui percebut pels ciutadans. Cal millorar les capacitats humanes de decisió en base al coneixement, per la qual cosa cal crear entorns favorables per a l'aprenentatge, el canvi, la transformació.

Els museus de ciències es van crear dels primers gabinets de curiositats. Van aparèixer a Londres, París... s'omplien amb els viatges d'exploració. També hi havia divulgadors, com ara Flammarion, Faraday o Comas i Solà. Ara, els museus han esdevingut cases de cultura, tenen les seves col·leccions, fan activitats, recerca...

CosmoCaixa, Barcelona

[Lluís Noguera](#) [2], llicenciat en filosofia i màster en Gestió cultural i museòleg. Actualment dirigeix CosmoCaixa Barcelona

[CosmoCaixa](#) [3] és un museu corporatiu (de l'Obra Social «La Caixa») relativament jove. La seva seu actual es va inaugurar el 2004, després de la remodelació del seu predecessor (*El Museu de la Ciència de Barcelona*), inaugurat el 1981. És un museu sense col·lecció, amb instal·lacions interactives i activitats.

CosmoCaixa, pensat per a un públic escolar i familiar, rep 750.000 visitants l'any. Un 30% del qual és nou i un 65%, familiar. Diàriament entren entre 700 i 1.300 persones, especialment els caps de setmana. Un 45% dels visitants no tenen estudis superiors; només un 25% dels visitants tenen estudis superiors científics. Així, el 75% dels visitants compleixen els objectius de CosmoCaixa, que és promoure la cultura científica.

En el camí per acostar-la la cultura científica la ciutadania i posar en valor la recerca, es proposen estimular vocacions científiques, despertar la ment i les capacitats per adreçar el jovent a una carrera científico-tècnica. I treballen per incloure tots els públics, grups en risc d'exclusió o directament exclosos.

Els museus del segle XX són de grans dimensions, de reacció lenta, interactius, de contingut tancat, temàtiques i que treballen *per* la ciutadania. Els museus del segle XXI són institucions culturals petites, de reacció ràpida, participatives, poroses, creatives, interdisciplinars i que treballen *en xarxa amb* la ciutadania.

CosmoCaixa té característiques de les dues tendències, però compleix la característica moderna de la gestió integral del museu: no només es reflecteix en els continguts, sinó en tot el museu, fins i tot en el restaurant.

Un dels nous projectes bandera de CosmoCaixa són els «explainers», estudiants de segon cicle d'ESO i de Batxillerat, de centres d'educació del barri, que són formats per rebre visitants en la sala principal i explicar-los els conceptes científics que hi conté.

En resum, Lluís Noguera diu: «El museu ha de ser un trencador de soledats».

Museu de Biologia de Barcelona

Anna Omedes, Directora del Consorci del museu de Ciències Naturals de Barcelona. Llicenciada en Biologia per la UAB i doctora en Zoologia per la Universitat de Gal·les.

Anna és directora d'un museu clàssic que pertany a l'administració. Des de la seva experiència ens fa notar que

la observació és un acte personal, i ho reflecteix amb l'anècdota d'un nen de dos anys que, visitant el zoo, es fixava en el dibuix de l'elefant en el cartell sense veure l'animal. Mai no se sap què crida l'atenció a les persones.

L'evolució dels museus va lligada a l'evolució del coneixement científic. I és una història molt bonica. En els segles XVI i XVII, quan la ciència encara s'englobava en la filosofia natural, i els gabinets de curiositats van començar a florir a París o a Londres per mostrar les «meravelles» vingudes de països exòtics. Acostumaven a ser col·leccions privades a les que no hi podia accedir tothom. La comparació entre fòssils, closques i insectes de diverses procedències van ajudar al desenvolupament del pensament biològic.

Posteriorment, en els segles XVIII i XIX els objectes més interessants dels gabinets de curiositats van ser reubicats en els primers museus d'art i història natural on s'integraven en les enormes col·leccions dels viatges d'exploració. Les exposicions ja permanentment obertes a tota la ciutadania es democratitzaven i influïen el desenvolupament del pensament científic.

A finals del segle XX, amb les noves disciplines sintètiques, com la biologia de sistemes o la biodiversitat, els zoològics i els museus de ciències han canviat de sentit. I, amb el desenvolupament tecnològic, els museus han esdevingut interactius. Tot i això, cal remarcar que les antigues col·leccions d'animals, que en alguns museus es van apressar a llançar, han estat crucials més endavant per als estudis de DNA.

Els museus han de ser generadors de coneixement, divulgar, permetre la participació i la introspecció que pot conduir a la creació del criteri, del pensament crític; i, en conseqüència, a la transformació social. El [Museu Blau](#) [4] és un museu de ciutat i alhora inclusiu i de territori: treballa en el barri oferint un servei comunitari de proximitat, un compromís per contribuir al canvi social i combatre l'exclusió.

I, com a mediador que és, el Museu de Ciències Naturals ha d'explicar la recerca que fa.

MNACTEC, Terrassa

[Jaume Perarnau](#) [5], doctor en història de la tècnica per l'École des Hautes Études en Sciences Sociales de París i diplomad en estudis avançats de museologia al Conservatoire National des Arts et Métiers de París. Actualment és director del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (MNACTEC).

A diferència dels dos casos anteriors, el [MNACTEC](#) [6] és un museu patrimonial, recupera la història de la ciència i de la tecnologia. Aquesta condició fa que la llei de museus (escrita a màquina i amb còpies de paper carbó, diu Jaume) encotilli aquesta mena de col·leccions.

El MNACTEC a Terrassa va recuperar la idea de 1937 de fer un museu de la indústria, que recollís els avenços vinculats a les aplicacions de la ciència. D'aquesta manera, les col·leccions d'objectes tècnics mostren la incidència social del passat en el present i en el futur. I expliquen la història no només amb els béns mobles, sinó també en l'immoble. Contextualitza.

La descentralització dels museus vinculats al desenvolupament de la industrialització permet que s'expliqui *in situ*. El [Museu Hidroelèctric](#) [7] de Capdella, a la Vall Fosca (Pallars Jussà), explica la primera central hidroelèctrica de Catalunya. La [Serradora d'Àreu](#) [8] (Pallars Sobirà), que va funcionar durant els segles XIX i XX i forma part de la història de la indústria de la fusta.

Això ha fet que les visites a Terrassa en pocs anys s'hagin doblat (de 60.000 visitants a més de 125.000 en el darrer any). Als 28 centres de la xarxa del MNACTEC les visites superen el mig milió. En principi teníem un 70% de públic escolar, però hem anat canviant fins arribar ara a un 54%. Aquest canvi ha estat una voluntat, perquè volem un públic generalista, inclusiu.

Considerem que la finalitat dels museus és la de culturitzar la societat, com fan les biblioteques, els teatres i altres serveis. No pensem en socialitzar la cultura per no caure en la banalització, no és per refermar un elitisme. Per això també som crítics amb teatralitzacions poc rigoroses. No tot s'hi val. No hem d'oblidar la metodologia científica. Hem de ser garants de la transmissió del coneixement, del mètode i saber comunicar-ho. Cal explicar de forma entenedora el coneixement al nostre públic.

DEBAT

Quina és la responsabilitat social d'un museu?

LIN: Els museus tenen la responsabilitat de fer-nos jugar aprenent en un espai no formal, que és on majoritàriament s'aprèn la ciència, fora de l'escola.

AO: Els ciutadans creuen el que diem als museus, generem confiança, cosa que ens dóna una gran responsabilitat.

JP: No hem de ser esclaus del nombre de visitants, hem d'estar per sobre.

Com col·laboreu amb l'entorn en les experiències que dueu a terme?

AO: Al Museu Blau tenim un consell d'infants, els donem un carnet amb el que poden entrar amb la família. Es fan exposicions de petit format i de lliure accés que ajuden a descobrir l'entorn on viuen, la natura, els edificis, l'entorn. Volem ensenyar a mirar l'entorn de manera diferent. Per això convidem artistes del barri que organitzin activitats adaptades al contingut del museu.

JP: Cal tenir en compte quin impacte econòmic tenen els museus de ciència en el seu entorn.

Categories: Interacció 2017

Categories: Jornades Interacció

Categories: Crònica

Etiquetes: museus

Etiquetes: divulgació

Etiquetes: ciència

Etiquetes: #interaccio17

- [9]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2017/museus-ciencies-cronica>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/junyentcri>

[2] <https://interaccio.diba.cat/members/noguerajll>

[3] <http://agenda.obrasocial.lacaixa.es/ca/cosmocaixa-barcelona?educativa=true>

[4] <http://museuciencies.cat/es/visitanos/museu-blau/>

[5] <https://interaccio.diba.cat/members/perarnaulj>

[6] <http://mnactec.cat/ca>

[7] <http://www.mnactec.cat/ofertaeducativa/situacio-museu/museu-hidroelctric-de-capdella/>

[8] <http://sistema.mnactec.cat/museus/serradora-dareu/>

[9] <https://interaccio.diba.cat/node/7291>